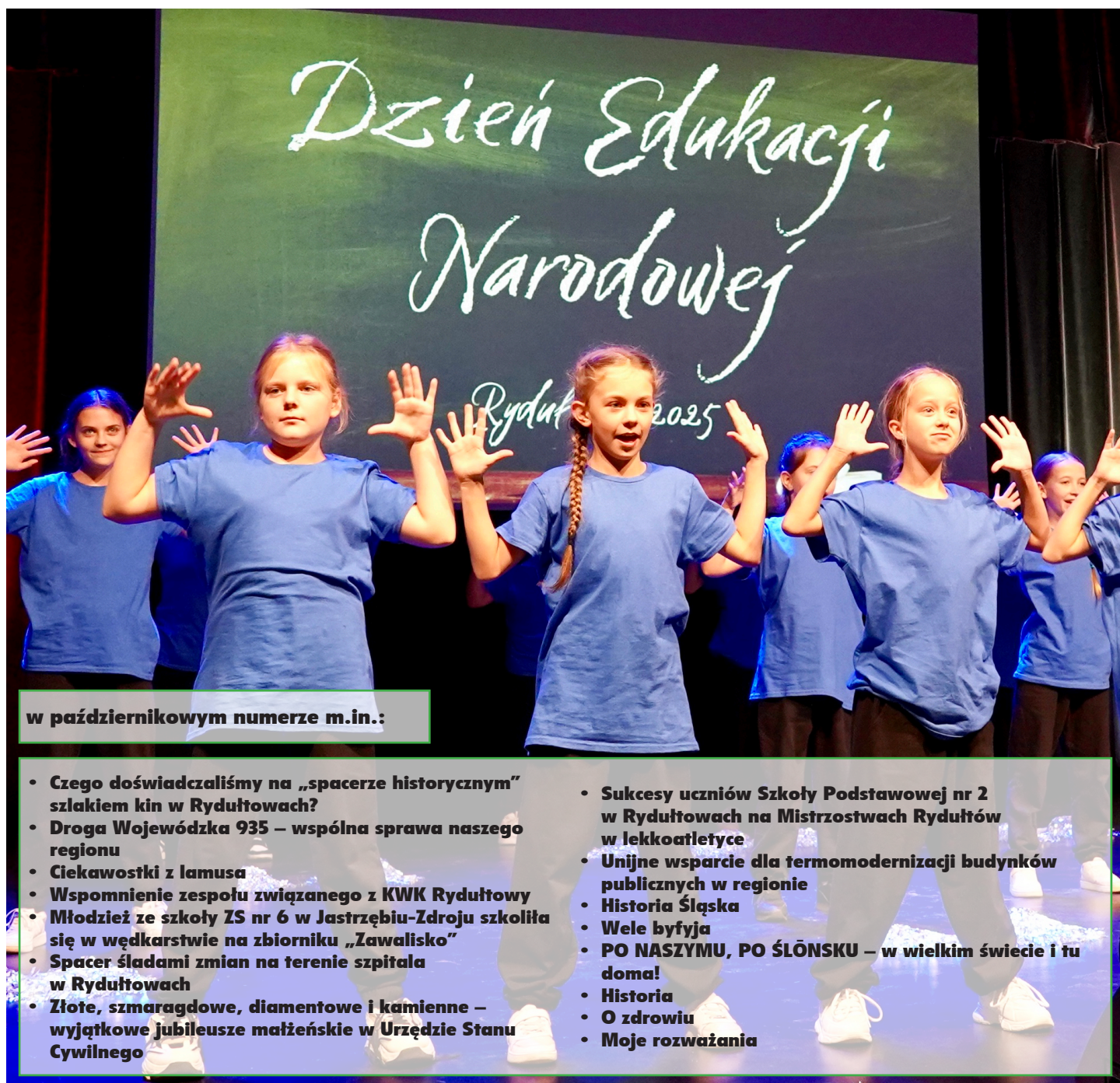

KLUKA

GAZETA WYDAWANA PRZEZ TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW RYDUŁTÓW OD 1994 ROKU

Nr 478 / 15 październik 2025

w październikowym numerze m.in.:

- Czego doświadczaliśmy na „spacerze historycznym” szlakiem kin w Rydułtowach?
- Droga Wojewódzka 935 – wspólna sprawa naszego regionu
- Ciekawostki z lamusa
- Wspomnienie zespołu związanego z KWK Rydułtowy
- Młodzież ze szkoły ZS nr 6 w Jastrzębiu-Zdroju szkolila się w wędkarstwie na zbiorniku „Zawalisko”
- Spacer śladami zmian na terenie szpitala w Rydułtowach
- Złote, szmaragdowe, diamentowe i kamienne – wyjątkowe jubileusze małżeńskie w Urzędzie Stanu Cywilnego
- Sukcesy uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 w Rydułtowach na Mistrzostwach Rydułtów w lekkoatletyce
- Unijne wsparcie dla termomodernizacji budynków publicznych w regionie
- Historia Śląska
- Wele byfyja
- PO NASZYMU, PO ŚLŌNSKU – w wielkim świecie i tu doma!
- Historia
- O zdrowiu
- Moje rozważania

ISSN 146-9271 miesięcznik 2,50 zł (w tym 8% VAT)
Rydułtowy i gminy powiatu wodzisławskiego oraz rybnickiego

Czego doświadczyliśmy na „spacerze historycznym” szlakiem kin w Rydułtowach?

Czy to naprawdę tylko 15 lat kina w Rydułtowach?

Zaczął się od braci Lumière w Paryżu i ich kinematografu w 1895 roku, kiedy to odbył się pierwszy pokaz krótkich filmów. Miało to miejsce 130 lat temu – za życia naszych dziadków. Wkrótce powstał film pt. Podróż na Księżyc, pełen fantazji i trików filmowych. I zaczęło się... Wytwórnice filmowe, świat aktorów i nowe obiekty – kina, miejsca spotkań, wzruszeń, emocji.

Już w 1911 roku w całej Europie i Stanach Zjednoczonych budowano duże kina – nie mogło być inaczej również w Rydułtowach.

Ze względu na lokalizację dawnych kin naszą wędrówkę rozpoczęliśmy od trzeciego kina na **Krallowcu** – niegdyś pierwszego domu poniżej rynku, z piękną salą taneczną i gospodą. Po wojnie zamiast tańców był tu magazyn zbożowy, aż w **1985 roku** zagościło tam kino „Wawel”, zarządzane przez Silesia Film. Było to prawdziwe przedsięwzięcie kulturalne i centrum życia towarzyskiego, szczególnie od 1990 roku, kiedy powstał **Ośrodek Kultury „Wawel”**, a jego prezesem została Anna Durczok.

Nastąpiły zmiany – przed ekranem powstał krąg taneczny, działały kuchnia, sklepik-kawiarenka, wypożyczalnia kaset wideo. Zagospodarowano piwnice pod widownią, gdzie od 1993 roku swoją siedzibę znalazło TMR. Zupełnie inne było także wejście do kina.

Co działo się w „Ośrodku Kultury Wawel”? (warto pamiętać, że nie istniał już wówczas Dom Kultury przy ul. Mickiewicza ani basen): pierwszym wyświetlonym filmem byli **Poszukiwacze zaginionej arki**, a po nim wiele innych, jak np. **Titanic** z 1997 roku. Odbywały się tu dyskoteki, zabawy taneczne (w tym sylwestrowe), spotkania biesiadne TMR, narodziła się akcja „**Lato w mieście**”, kiermasze, występy licznych zespołów z Polski i zagranicy, przedstawienia teatralne, przeglądy przedszkolnych i szkolnych zespołów, spotkania z ciekawymi ludźmi – m.in. z M. H. Góreckim, Kazimierzem Górskim, Tonym Halikiem, Krystyną Loską, a także Dni Rydułtów, wystawy, koncerty (np. José Torres, Marek Grechuta), audycje dla szkół, takie jak „**Mała Akademia Jazzu**”.

Jednym słowem – dzięki zaangażowaniu i pomysłowości osób zarządzających działał tu intensywny „poligon” kulturalny dla mieszkańców nie tylko Rydułtów. I tak było aż do zamknięcia obiektu w **2001 roku**. Na nowe kino trzeba było czekać aż 9 lat.

Pierwsze kino w Rydułtowach otworzył w 1922 roku Jan Żymelka pod nazwą „Polonia” przy ul. Dworcowej. Był to nowoczesny jak na tamte czasy obiekt, mieszczący ponad

240 osób. Dla bardziej wymagających widzów przygotowano specjalną lożę. Filmy były nieme, ale nastrojowi seansu towarzyszyła muzyka grana na żywo.

Podczas spaceru nie zabrakło też informacji o kinie u Bendi, o filmach i wojennych losach kin. Uczestnicy mogli cofnąć się w czasie, przeglądając zdjęcia, plany, słuchając relacji i ciekawostek – wszystko to przygotowano dla spacerowiczów–kinomaniaków.

Jak widać, w Rydułtowach każde pokolenie miało swoje kino.

I dziś również je mamy!

W miejscu dawnego basenu, niczym feniks z popiołów, powstało nowe kino! 4 września 2010 roku odbyło się uroczyste otwarcie pięknego i niezwykle interesującego obiektu – Rydułtowskiego Centrum Kultury „Feniks”.

W nieszczęśliwym miejscu mieści się obecnie kino na 128 miejsc. Powstały wówczas filmowy klub dyskusyjny przyjął nazwę „Wawel”. W ostatnim czasie, aby nie zapomnieć o pływackiej historii tego miejsca, powstała inicjatywa pod nazwą „Pływalnia Artystyczna – skok w sztukę”. W założeniu ma to być comiesięczny „skok” w sztukę niezależną – tworzoną przez pasjonatów i dla pasjonatów. Pierwszy spektakl pt. Kochanowski. Wszystko o disko był niezwykle.

Dziękuję wszystkim, których zaciekała historia naszych kin. Spacer był wstępem do dalszego świętowania 15-lecia kina w RCK. Podczas uroczystości przypomniano najciekawsze wydarzenia z ostatnich lat, częstowaliśmy się urodzinowym tortem i oglądaliśmy retro seans Amelii z taśmy analogowej.

Warto było tam być!

Dziękuję tym, którzy udostępni mi materiały o rydułtowskich kinach.

Alicja Kołodziej

Droga Wojewódzka 935 – wspólna sprawa naszego regionu

14 października 2025 roku, w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego w Katowicach odbyło się posiedzenie Komisji Rozwoju i Zagospodarowania Przestrzennego, poświęcone w całości stanowi prac nad Drogą Wojewódzką 935, łączącą Racibórz z Rybnikiem i autostradą A1. To jedna z najważniejszych inwestycji komunikacyjnych w subregionie zachodnim, mająca ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa, mobilności i rozwoju gospodarczego. Racibórz, Rydułtowy, Gaszowice, Lyski, Kornowac i Rudnik – jako samorządy zainteresowane tematem – zostały zaproszone do udziału w pracach komisji przez przewodniczącego komisji, radnego sejmiku województwa śląskiego Grzegorza Wolnika.

Podczas spotkania omówiono aktualny stan przygotowań poszczególnych etapów inwestycji, kwestie formalne i środowiskowe, a także harmonogram działań na najbliższe lata. W rozmowie uczestniczyli również przedstawiciele Departamentu Drogownictwa Urzędu Marszałkowskiego, Zarządu Dróg Wojewódzkich oraz radni wojewódzcy.

Najwięcej uwagi poświęcono etapowi III, obejmującemu odcinek Rybnik–Rydułtowy. To właśnie ten fragment jest obecnie najbardziej zaawansowany i realny do realizacji. Miasto Racibórz we wrześniu tego roku podpisało umowę na aktualizację dokumentacji projektowej, której przygotowanie potrwa dwanaście miesięcy. Co istotne, środki na ten etap zostały już zabezpieczone w budżecie województwa oraz po stronie miast i gmin. Po zakończeniu etapu III możliwe będzie połączenie drogi wojewódzkiej nr 935 z obwodnicą Rybnika, co znacząco odciąży ruch lokalny i poprawi płynność komunikacyjną. Szacowany koszt budowy tego odcinka wynosi 132 miliony złotych.

Równolegle Zarząd Dróg Wojewódzkich prowadzi

modernizację istniejącego śladu drogi 935, niezależnie od planowanego nowego przebiegu. W latach 2019–2022 zakończono gruntowną przebudowę ośmiu kilometrów trasy na odcinku Racibórz–Kornowac, obejmującą poszerzenie jezdni, budowę chodników, ścieżek rowerowych oraz oświetlenia. Kolejny etap modernizacji – od Kornowaca do Rydułtów, w rejonie ulic Szczerbickiej i Bolesława Krzywoustego – planowany jest na lata 2026–2029, a jego wartość szacuje się na około 250 milionów złotych. To rozwiązanie tymczasowe, ale bardzo potrzebne – pozwoli utrzymać bezpieczeństwo i płynność ruchu do czasu pełnej realizacji nowej trasy.

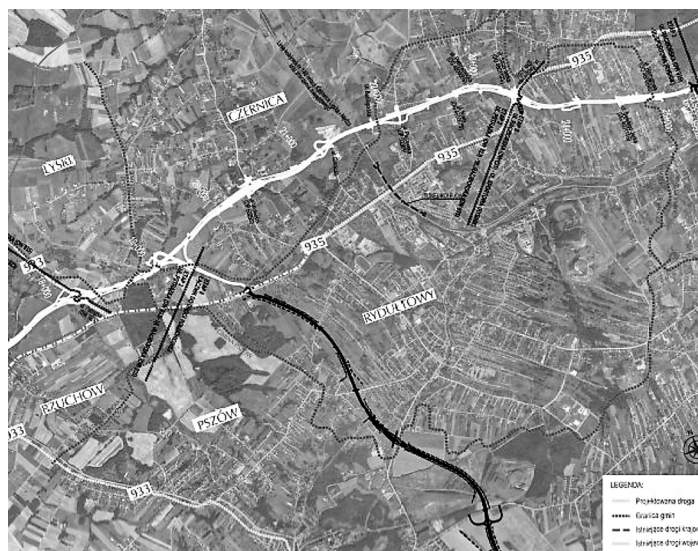
Więcej wyzwań stoi przed etapami I i II, które są obecnie wstrzymane z powodów formalno-prawnych. Dokumentacja dla tych odcinków jest nieaktualna i obciążona sporem prawnym z poprzednim wykonawcą, co oznacza brak praw autorskich do projektu. Obowiązująca decyzja środowiskowa wygasa pod koniec 2027 roku, więc jeśli do tego czasu nie uda się zakończyć procesu aktualizacji i uzyskania pozwolenia budowlanego, konieczne będzie rozpoczęcie całej procedury od nowa. Dodatkową przeszkodą jest formalnie nieczynna linia kolejowa nr 176, która wciąż widnieje w ewidencji PKP i blokuje projektowanie nowego przebiegu drogi.

Etapy I i II są strategiczne – dopiero ich realizacja pozwoli na stworzenie w pełni nowoczesnego i spójnego układu komunikacyjnego, łączącego Racibórz z autostradą A1 i resztą województwa.

Podczas spotkania wspólnie uzgodniono, że niezbędne jest: doprowadzenie do ugody z projektantem, ewentualne uzyskanie nowej decyzji środowiskowej, przywrócenie finansowania dokumentacji oraz bieżące monitorowanie postępów. Komisja zapowiedziała przygotowanie apelu do Ministerstwa Infrastruktury oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w sprawie modernizacji węzła autostrady A1 (Żory–Rybnik), który w przyszłości powinien zapewnić lepsze powiązanie z drogą 935.

Dla mieszkańców oznacza to jedno – krok po kroku zbliżamy się do momentu, w którym przejazd przez

zachodnią część województwa stanie się szybszy, bezpieczniejszy i bardziej przyjazny środowisku. Droga Wojewódzka 935 to nie tylko asfalt i kilometry – to oś komunikacyjna, która może przyciągnąć inwestorów, odciążać centra miast i stworzyć nowe miejsca pracy w ramach sprawiedliwej transformacji regionu pogórniczego.

Ciekawostki z lamusa

- Najstarszą wyższą uczelnią na świecie jest Uniwersytet Karueein w Maroku, który powstał w 859 r. w miejscowości Fes. Największym budynkiem dysponuje Uniwersytet Moskiewski – posiada 40 tys. pomieszczeń rozlokowanych na 32 piętrach. Najwięcej studentów uczy się na uniwersytecie w Kalkucie (Indie). Na studiach stacjonarnych i zaocznych, w systemie trzymianowym, studiuje tam ponad 178 tys. studentów.
- Jeden z najokrutniejszych korsarzy – Bartholomew Sharpe – dowodził okrętem noszącym nazwę „Przenajświętsza Trójca”.
- Słynny amerykański traper Kit Carson potrafił rozpoznać przynależność plemienną Indian po jednym odcisku ich mokasynów.
- Król holenderski William III (1650–1702) był jednocześnie Williamem I w Irlandii, Williamem II w Szkocji, Williamem III w Anglii oraz Williamem IV w Normandii.
- W Amsterdamie ponad jedna trzecia mieszkańców posiada rowery i na co dzień z nich korzysta.
- W wielu wioskach i miasteczkach Holandii gospodynie szorują płyty chodnikowe przed swoimi domami, używając szczotek ryżowych, gorącej wody i mydła. Systematycznie czyszczone są też frontony domów.
- Oficerowie tureckiej marynarki wojennej za czasów otomańskich nosili na czapkach modele swoich okrętów.
- Pierwszym Piastem, który umieścił na swojej pieczęci znak orła (w 1222 r.), był Kazimierz – książę opolski. Przemysł II wielkopolski, po swojej koronacji, dodał koronę na głowę orła. Od tego momentu taki znak na pieczęci i chorągwi symbolizował godło Polski.
- Najwcześniejsze polskie odznaczenie – Order Orła Białego – nadał król August II w 1705 r.
- Król Stanisław August ustanowił order Virtuti Militari. Pierwszymi kawalerami tego odznaczenia byli książę Józef Poniatowski i Tadeusz Kościuszko.
- Serce człowieka pauzuje przez około jedną szóstą sekundy pomiędzy kolejnymi uderzeniami. Praktycznie „nie pracuje” więc przez jedną szóstą naszego życia.
- Kawałek ludzkiej skóry o wymiarach 2 × 2 cm zawiera w przybliżeniu trzy miliony komórek, jeden metr włoskowatych naczyń krwionośnych, cztery metry włókien nerwowych, sto gruczołów potowych, piętnaście gruczołów łojowych i dwadzieścia pięć zakończeń nerwowych.
- Wymówienie każdego słowa wymaga użycia aż

siedemdziesięciu dwóch większych i mniejszych mięśni.

- Kichnięcie jest niemożliwe przy otwartych oczach.
- Struny głosowe u kobiet są krótsze niż u mężczyzn. Stąd wyższe tony ich głosu, jak również mniejsze zużycie powietrza przy ich uruchomieniu – kobiety mogą mówić więcej przy mniejszym wysiłku.

Zebral: Jerzy Drobny

Wspomnienie zespołu związanego z KWK Rydułtowy

W pamięci wielu mieszkańców Rydułtów na trwałe zapisały się występy zespołu muzycznego działającego przy Domu Kultury Kopalni Węgla Kamiennego Rydułtowy. Jeden z koncertów odbył się w parku za dworcem autobusowym kopalni, podczas imprezy dla pracowników zakładu.

W składzie zespołu występował m.in. Rudi Berger, który mieszkał na Orłowcu w tym samym domu, co jego przyjaciel Longin Święty. Działalność grupy muzycznej była częścią kulturalnej aktywności Domu Kultury KWK Rydułtowy, którego kierownikiem – jak wspomina pan H. Machnik – była wówczas najprawdopodobniej Genowefa Czerwińska.

To wspomnienie ukazuje znaczenie lokalnych inicjatyw artystycznych i ich rolę w integracji społeczności pracowniczej oraz tworzeniu tożsamości kulturowej miasta.

Młodzież ze szkoły ZS nr 6 w Jastrzębiu-Zdroju szkolila się w wędkarstwie na zbiorniku „Zawalisko”

W niedzielę, 17 września, na zbiorniku wodnym „Zawalisko” w Rydułtowach odbyło się szkolenie wędkarskie z udziałem uczniów Zespołu Szkół nr 6 im. Jana III Sobieskiego z Jastrzębia-Zdroju. Młodzież, pod okiem instruktorów Marcina Paprotnego i Czesława Ferdynana, poznawała podstawy wędkarstwa spławikowego i gruntowego.

Zajęcia miały charakter praktyczny i edukacyjny. Uczniowie nie tylko zdobywali wiedzę na temat technik połowu, ale również zaangażowali się w działania na rzecz środowiska, porządkując teren wokół zbiornika. Po zakończeniu szkolenia uczestnicy przystąpili do wędkowania, wykorzystując zdobytą wiedzę w praktyce. Połowy okazały się udane, co spotkało się z entuzjastycznym przyjęciem wśród młodzieży, dla której była to często pierwsza bezpośrednia styczność z tym sportem.

Zwieńczeniem wydarzenia było wspólne ognisko i pieczenie kiełbasek. Organizatorzy podkreślają, że spotkanie stanowiło kontynuację działań edukacyjnych prowadzonych przez lokalne Koło Wędkarskie i wyrażają nadzieję na kolejne wizyty młodych adeptów wędkarstwa na lokalnych łowiskach.

Spacer śladami zmian na terenie szpitala w Rydułtowach

W ramach cyklu „Miasto moje, a w nim...?” odbył się kolejny spacer miejski, który poprowadziła Alicja Kołodziej. Tym razem tematem przewodnim wydarzenia były zmiany zachodzące na terenie szpitala w Rydułtowach.

Uczestnicy spaceru mieli okazję zapoznać się z krótkim rysem historycznym placówki, a następnie odwiedzili nowopowstały dom seniora, poznając jego ofertę i zakres działalności. Program obejmował również zwiedzanie głównego budynku szpitala, prosektorium oraz obiektu po byłym oddziale internistycznym.

Zwieńczeniem wydarzenia było spotkanie w siedzibie Towarzystwa Miłośników Rydułtów. Tam uczestnicy mogli obejrzeć wystawę militariów oraz wziąć udział w rozmowach przy kawie i tradycyjnym kołoczku, podsumowując wspólnie przebieg spaceru.

Złote, szmaragdowe, diamentowe i kamienne – wyjątkowe jubileusze małżeńskie w Urzędzie Stanu Cywilnego

W Urzędzie Stanu Cywilnego odbyły się dwa spotkania poświęcone jubilatam małżeńskim, którzy świętowali swoje wyjątkowe rocznice. Wydarzenia zgromadziły pary z imponującym stażem małżeńskim, a każda z nich stanowiła świadectwo trwałości uczuć i wzajemnego oddania.

Podczas pierwszego spotkania uhonorowano dziewięć par obchodzących złote gody, czyli 50. rocznicę ślubu. Z tej okazji jubilaci otrzymali Medale za Długoletnie Pożycie Małżeńskie przyznane przez Prezydenta RP, które wręczył Burmistrz. Odznaczenia te są wyrazem uznania dla wspólnej drogi życia, pełnej wyzwań, ale i pięknych chwil.

Drugie spotkanie zgromadziło kolejne pary z dłuższym jeszcze stażem małżeńskim. Sześć z nich świętowało szmaragdowe gody – 55 lat wspólnego życia, pięć – diamentowe gody, czyli 60 lat razem, a jedna para obchodziła żelazne gody – 65 lat małżeństwa. Szczególny wymiar miała uroczystość uhonorowania pary z 70-letnim stażem – tak zwanymi kamiennymi godami, które należą do najrzadszych i najbardziej poruszających jubileuszy.

Oba spotkania przebiegały w serdecznej i uroczystej atmosferze, pełnej wspomnień, uśmiechów i wzruszeń. Uroczystości uświetnił występ Chóru „Cecylia”, który podkreślił wyjątkowy charakter wydarzenia.

Sukcesy uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 w Rydułtówach na Mistrzostwach Rydułtów w lekkoatletyce

2 października uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Rydułtówach wzięli liczny udział w Mistrzostwach Rydułtów w lekkoatletyce. Zawody przyciągnęły młodych sportowców z różnych szkół, a rywalizacja dostarczyła wielu emocji.

Reprezentanci „Dwójki” zaprezentowali wysoki poziom sportowy, odnosząc szereg zwycięstw w różnych konkurencjach. Ich zaangażowanie i determinacja zaowocowały znaczącymi osiągnięciami, które zostały docenione zarówno przez organizatorów, jak i szkolną społeczność.

Udział w zawodach był nie tylko okazją do sprawdzenia swoich umiejętności, ale również ważnym doświadczeniem integrującym uczniów wokół idei zdrowej rywalizacji i aktywnego stylu życia.

Unijne wsparcie dla termomodernizacji budynków publicznych w regionie

Miasto Rydułtowy, w partnerstwie z Powiatem Wodzisławskim i Powiatem Raciborskim, uzyskało dofinansowanie z Unii Europejskiej na realizację projektu „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego”. Głównym celem przedsięwzięcia jest zmniejszenie energochłonności obiektów objętych projektem.

W ramach inwestycji przeprowadzone zostaną działania modernizacyjne w pięciu budynkach: Powiatowego Ośrodka Wsparcia „PERŁA” w Wodzisławiu Śląskim,

ośrodka zdrowia w Rydułtowach przy ul. Strzelców Bytomskich 11, budynku biurowego i portierni Powiatowego Zarządu Dróg w Raciborzu, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Raciborzu oraz Urzędu Miasta Rydułtowy.

Zakres projektu dla Rydułtów obejmuje poprawę efektywności energetycznej budynku urzędu przy ul. Ofiar Terroru 36. Planowane działania to m.in. docieplenie przegród budowlanych segmentu „A”, wymiana części stolarki okiennej i drzwiowej, drenaż opaskowy, modernizacja instalacji wentylacyjnej, wymiana oświetlenia na energooszczędne oraz odbetonowanie terenu za budynkiem. Projekt uwzględnia również opracowanie dokumentacji projektowej, audytu energetycznego, świadectwa charakterystyki energetycznej oraz nadzór inwestorski i autorski.

Dodatkowo, w wybranych obiektach przewidziano montaż instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła. Z efektów projektu skorzystają zarówno użytkownicy i zarządcy budynków, jak i mieszkańcy regionu.

Realizacja projektu przyczyni się do poprawy efektywności energetycznej budynków, zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii, zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Całkowita wartość projektu wynosi 12 046 978,42 zł, z czego 9 840 053,10 zł stanowi dofinansowanie z Funduszy Europejskich. Wartość projektu przypadająca na Miasto Rydułtowy to 3 847 329,95 zł, z czego 3 270 230,46 zł pochodzi z unijnych środków.

Wele byfja

Święty Marcin z Tours, syn rzymskiego legionisty, jest patronem ubogich i żołnierzy.

Najbardziej znany jest jednak z legendy, według której ukrył się wśród gęsi, chcąc uniknąć awansu na biskupa. Ptaki zdradziły jego kryjówkę gęganiem – chyba ponoszą za to karę do dziś...

W Polsce gęś stała się symbolem dnia 11 listopada – właśnie wtedy jest najsmaczniejsza. Jej mięso jest delikatne, aromatyczne i bogate w wysokiej jakości białko, nienasycone kwasy tłuszczowe, witaminy A, E i z grupy B oraz minerały: żelazo, potas, magnez i cynk.

Joanna Rusok

GĘŚ PIECZONA W CAŁOŚCI W PIEKARNIKU

Składniki:

1 gęś o wadze 4–5 kg (świeża lub mrożona)

ok. 1 łyżka soli
1 łyżeczka świeżo zmielonego pieprzu

Farsz:

5 winnych jabłek (najlepiej szare renety)
3 łyżki suszonej żurawiny
2,5 łyżki majeranku
1/2 łyżeczki świeżo zmielonego pieprzu

Jaką gęś wybrać: świeżą czy mrożoną?

Proces mrożenia nie wpływa negatywnie na jakość mięsa gęśniego. Bez obaw można więc kupić gęś mrożoną – najlepiej rozmrażać ją powoli w lodówce.

Jak piec gęś w całości?

Przed pieczeniem gęś należy przez kilka godzin marynować w soli, pieprzu i majeranku.

Najlepiej piec ją w gęsiarce, brytfannie lub dużym naczyniu żaroodpornym.

Czas pieczenia gęsi:

Pieczemy od 45 minut do 1 godziny na każdy kilogram mięsa.

Na początku pieczemy gęś pod przykryciem (np. z folii aluminiowej), a przez ostatnie 1–1,5 godziny bez przykrycia, podlewając ją co 15 minut wytopionym tłuszczem.

Najlepsze dodatki do pieczonej gęsi:

Idealnym dodatkiem jest duszona czerwona kapusta z cebulą, żurawiną, jabłkami i odrobiną czerwonego wina lub surówka z czerwonej kapusty z czerwoną cebulą i winnych jabłek (najlepiej szare renety).

Gęś doskonale smakuje również z pieczonymi ziemniakami lub gotowaną kaszą krakowską (niepaloną gryczaną).

Źródło przepisu: Życie od kuchni

Historia Śląska – kalendarium od 1810 r.

- 1810 – Edykt sekularyzacyjny Fryderyka Wilhelma III likwiduje dobra kościelne (m.in. biskupie księstwo nyskie) oraz większość zakonów.
- 1811 – W powiatach pszczyńskim i rybnickim wybucha bunt chłopski pod przywództwem Józefa Bieni, sołtysa z Jedłownika koło Pszczyń.
- 1811 – Edykt regulacyjny umożliwia chłopom pruskim przejmowanie użytkowanej ziemi za odszkodowaniem dla właścicieli.
- 1812 – Edykt o równouprawnieniu Żydów.
- 1813 – Rosjanie wkraczają na Śląsk. Król Fryderyk Wilhelm III wzywa poddanych do powstania przeciwko Francuzom.
- 1815 – Po kongresie wiedeńskim Prusy zajmują saskie Górne Łużyce, które wchodzą w skład prowincji śląskiej.
- 1821 – Pastor Jan Samuel Richter, radca rejencji opolskiej, w memoriale do pruskiego ministra oświaty domaga się swobód dla języka polskiego na Górnym Śląsku.
- 1824 – Utworzenie Sejmu Śląskiego we Wrocławiu.
- 1844 – Ksiądz Alojzy Ficek z Piekar Śląskich tworzy społeczny ruch antyalkoholowy.
- 1847 – Na Górnym Śląsku wybucha epidemia tyfusu płamistego.
- 1847 – Otwarcie linii kolejowej łączącej Wrocław (przez Brzeg, Opole, Gliwice i Mysłowice) z Warszawą i Wiedniem. Górnośląskie Towarzystwo Kolejowe rozpoczyna przewóz pasażerów na linii Opole–Katowice.
- 1848 – Początek Wiosny Ludów na Górnym Śląsku; demonstracje Polaków w Bytomiu.
- 1848 – Wybory elektorów do pruskiego Zgromadzenia Narodowego. Na Górnym Śląsku mandaty zdobywają: ks. Józef Szafranek i Jan Minder z Bytomia, Stanisław Kiełbasa ze Świbia, Bogumił Szołtysek z Markotowa, Chruszcz z Lubomi, Michał Mróz ze Strzelec Opolskich, Bernard Haenel z Lublińca oraz Franciszek Rybnicki z Radoszów.
- 1848 – We Wrocławiu obraduje Polski Kongres Polityczny.
- 1848 – Ludność polska Bytomia domaga się równouprawnienia języka polskiego w życiu publicznym oraz likwidacji dyskryminacji narodowej.
- 1848 – Bernard Bogedain, nowy radca szkolny rejencji opolskiej, skutecznie zabiega o wprowadzenie języka polskiego do szkół podstawowych na Górnym Śląsku.
- 1848 – Parlament austriacki znosi pańszczyznę na Śląsku Cieszyńskim.
- 1848 – W Bytomiu powstaje Klub Narodowy dla obrony praw ludności polskiej Górnego Śląska.

Zebral: R. Gunia

PO NASZYMU, PO ŚLŌNSKU – w wielkim świecie i tu doma!

W ostatni weekend, 11 października, w rydułtowskiej Bibliotece Publicznej im. H. M. Góreckiego, odbyło się pierwsze spotkanie w ramach działań oddolnych projektu „Ryduł-to-WY to MY – społeczna transformacja”.

Robert Warda oraz Kasia Pordzik rozprawiali z prowadzącą Anną Starzyczoną-Procecką o tym, czy ślōnsko-godka jest tylko do wiców, czy może też do poważnych tematów. Dyskutowano też o tym, czym jest tożsamość Ślōnzoka i czy mimo różnorodnych dialektów istnieje wspólny mianownik.

Zebrani mieszkańcy, wraz z gośćmi, doszli do wniosku, że ślōnski przeżywa teraz prawdziwy renesans i że trzeba go kultywować – niech każdy godzi, jak chce, byle godzi! Bo nasza piykna godka zasługuje, żeby została się w dzisiejszym świecie.

Robert Warda, znany szerzej jako Papyn z projektu Dubbing po naszymu, to twórca internetowy, który podkłada głos do krótkich satyrycznych filmików w ślōnskiej godce. Jest też prowadzącym program „Papyn pyta” w TVP3 Katowice.

Kasia Pordzik natomiast prowadzi autorskie audycje ślōnskie w Radiu Doxa w Opolu.

Jak kiedyś przegapił, to niech się nie staro!

3 listopada o 17.00 w bibliotece odbędzie się następne spotkanie, tym razem z Marcinem Melonem, pisarzem i autorem m.in. serii o Komisorzu Hanusiku.

A same Papynki wrócą do nas 15 listopada o 17.00, tym razem w Rydułtowskim Centrum Kultury!

Historia

415 lat temu Polacy zdobyli Kreml. Syn naszego króla został carem. Do dziś to wydarzenie jest solą w oku Rosjan! Dnia 9 października 1610, po wspaniałym zwycięstwie polskiej armii pod Kłuszynem z wielokrotnie liczniejszymi wojskami szwedzko-rosyjskimi, Polacy pod dowództwem hetmana Stanisława Żółkiewskiego zajęli Kreml. Do dziś to wydarzenie jest solą w oku Rosjan.

Na mocy ugody, którą 27 sierpnia 1610 hetman Żółkiewski podpisał z bojarami, syn ówczesnego króla Polski Zygmunta III Wazy, Władysław, został uznany carem. Po wkroczeniu Polaków na Kreml aresztowany został dotychczasowy car Rosji Wasyl Szuski oraz jego synowie. Mennica moskiewska zaczęła wybijać monety z wizerunkiem cara Władysława IV Wazy. Niestety, Rosjanie już na wiosnę 1611 roku zbuntowali się przeciwko Polakom, a powodem tej sytuacji był głównie fakt, że Zygmunt III Waza sam chciał pozyskać carską koronę. Antypolskie powstanie zakończyło się 7 listopada 1612 kapitulacją polskiej załogi Kremla.

Warto zaznaczyć, że Polacy zdobywając Moskwę w 1610 roku dokonali tego, co nie udało się już następnie żadnej innej armii - ani Napoleonowi w XIX wieku, ani wojskom niemieckim w kolejnym wieku.

Wojna z Polską zakończona zdobyciem Kremla jest w rosyjskiej historii zwana okresem „Wielkiej Smuty”. Od 2004 roku Rosjanie każdego 4 listopada obchodzą Dzień Jedności Narodowej, upamiętniający odbicie przez Rosjan Kremla w 1612 roku.

Zwiadowca Historii

O zdrowiu

Witamina B12

Odkrycie witaminy B12, nazywanej również kobalaminą lub cynkobalaminą, nastąpiło w trakcie badań nad niedokrwistością złośliwą (anemią złośliwą, chorobą Addisona-Biermera). W 1926 roku zauważono związek między spożywaniem dużych ilości wątróbki a zwiększeniem liczby czerwonych krwinek u osób cierpiących na to schorzenie. Przełom to potwierdzający przyniósł w 1934 roku nagrodę Nobla trzem naukowcom: Whipple'owi, Minotowi i Murphy'emu.

Dowiedz się, jakie funkcje pełni witamina B12 w organizmie, w jakich produktach można ją znaleźć oraz czym grozi jej niedobór lub nadmiar.

Czym jest witamina B12 i jakie pełni funkcje?

Witamina B12 to grupa związków zwanych korynoidami. Ich centralnym elementem jest jon kobaltu otoczony pierścieniami korynowymi, które przypominają te obecne w cząsteczkach hemoglobiny. Witamina B12 należy do witamin rozpuszczalnych w wodzie.

Pełni funkcje koenzymów w licznych reakcjach metabolicznych – uczestniczy w przemianach tłuszczów, białek i węglowodanów. Odpowiada za przemiany puryn i pirymidyn w DNA. Najbardziej znana jest jednak z udziału w procesach krwiotwórczych, przede wszystkim w tworzeniu czerwonych krwinek. Zapobiega anemii złośliwej, wspiera prawidłowe działanie układu nerwowego oraz uczestniczy w syntezie DNA i RNA w erytroblastach i przekaźnikach serotoniny.

Nadmiar i niedobór witaminy B12 – objawy

Witamina B12 jest rozpuszczalna w wodzie, więc ryzyko jej przedawkowania jest niewielkie – organizm wydalą nadmiar wraz z moczem.

Niedobory również nie są częste, ponieważ ok. 50% kobalaminy magazynowane jest w wątrobie, a jej zapasy mogą wystarczyć nawet na dwa lata. Ryzyko niedoboru dotyczy jednak m.in.:

- wegan (rezygnujących z produktów odzwierzęcych),
- osób z niedoborami żelaza i witaminy B6,
- pacjentów z chorobami jelit (np. zespół Zollingera-Ellisona, choroba Whipple'a),
- osób z zaburzeniami flory jelitowej,
- cierpiących na zanikowy nieżyt błony śluzowej żołądka,

- przy niedoborze czynnika Castle'a lub nadprodukcji kwasu solnego,
- osób przyjmujących niektóre leki,
- dzieci i osób po 50. roku życia.

Objawy niedoboru witaminy B12:

- osłabienie, ciągle zmęczenie, drażliwość,
- gorączka, problemy z pamięcią,
- nudności, brak apetytu, zaburzenia trawienia,
- drętwienie kończyn,
- częste infekcje,
- zaburzenia miesiączkowania.

W poważniejszych przypadkach może dojść do:

- anemii złośliwej,
- zaburzeń układu sercowo-naczyniowego,
- demencji, neuropatii, ataksji, atrofii mózgu,
- psychoz.

Źródła witaminy B12 w diecie

Witamina B12 występuje niemal wyłącznie w produktach pochodzenia zwierzęcego:

- mięsie i podrobach (szczególnie wątrobie),
- mleku i jego przetworach,
- jajach.

Choć pojawiają się informacje o jej obecności w niektórych produktach roślinnych (np. soku z aloesu), są to formy nieprzyswajalne dla człowieka. Osoby rezygnujące z produktów odzwierzęcych powinny zatem suplementować kobalaminę. Cena preparatów waha się od kilkunastu do ok. 150 zł, w zależności od formy i producenta.

Zalecane dzienne spożycie witaminy B12

- dzieci 1–3 lata: 0,9 µg
- dzieci 4–6 lat: 1,2 µg
- dzieci 7–12 lat: 1,9 µg
- młodzież i dorośli: 2,4 µg
- kobiety w ciąży: 2,6 µg
- kobiety karmiące piersią: 2,8 µg

Witamina B12 to niezbędny składnik codziennej diety. Jej niedobór może prowadzić do poważnych zaburzeń zdrowotnych, dlatego należy dbać o odpowiednie spożycie – z pożywieniem lub w formie suplementów.

Źródło: visolvit.pl – Witamina B12: rola, działanie, skutki niedoboru i nadmiaru

Moje rozważania

Szok! Chyba jakieś dwa lata temu pokazywałem kolegom zapis na Facebooku, że na Zachodzie oskarża się Polskę o współodpowiedzialność za wojnę w Ukrainie. Uznaliśmy to za plotkę, a tu nagle – wypowiedź byłej kanclerz Merkel. Ciekawe, czy to tylko kolejna plotka, czy może jednak coś w tym jest?

Podobny szok wywołują informacje o wojnie w Ukrainie, a szczególnie wojna Hamasu z Izraelem, która przeraża skalą ofiar. W efekcie Izrael oskarżany jest przez społeczność międzynarodową o zbrodnie wojenne. Ten fakt stanowi doskonałą pożywkę dla naszych antyżydowskich nacjonalistów, jak Braun, co przekłada się na szokujące notowania tej formacji.

W obu wojnach rolę „gołąbka pokoju” odgrywa prezydent Trump. Czy uda mu się wymusić pokój? Oby, bo w przeciwnym razie nasze wydatki wojenne pogrzebią plany rozwojowe Polski.

A w kraju? Mamy stałe wojenki na szczytach władzy. Widać wyraźnie, że w polityce stale powracają zaszłości historyczne: ocena zaborów, stosunek do Rosji, Niemiec, Ukrainy. Podział społeczeństwa pogłębiają zwalczające się formacje i ich przeciwstawne programy polityczne.

W naszych małych ojczyznach, w tym także w Rydułtowach, dzieje się podobnie. Nie chcę oskarżać niektórych radnych i internetowych „pisarzy” o złośliwe rozrabianie w pogoni za uznaniem w sieci, ale uważam, że należy zachować umiar i patrzeć realnie na możliwości finansowe miasta, zamiast na siłę przypodobać się mieszkańcom.

Jakoś nie widać pochwał ani uznania za fakt, że nasza władza wykonawcza skutecznie zdobywa fundusze i realizuje inwestycje. Oczywiście, chcielibyśmy więcej pieniędzy na potrzeby związane z rozbudową kanalizacji, dróg, oświaty, kultury, sportu itd.

Irytują mnie ciągle narzekania, że paląca się hałda smrodzi i pyli, podczas gdy działa monitoring, są dostępne

informacje o prowadzonych robotach, a zaplanowane działania zmniejszające te uciążliwości są realizowane.

Trwają prace związane z adaptacją pomieszczeń szpitalnych, ale wciąż wielu – w tym niektórzy radni – żyje ułudą, że będzie to nadal szpital. Pod naciskiem radnych burmistrz wycofał się z decyzji o budowie punktu zrzutu ścieków z przydomowych szamb. Problem jest jednak poważny – z tego, co wiem, na terenie miasta mamy ok. 1200 domów z szambami. Dwa wywozy rocznie to 2400 zrzutów. Niestety, „dzięki” tej decyzji więcej zapłacą ci mieszkańcy, którzy nie mają dostępu do kanalizacji.

Trwają zaplanowane prace w centrum przesiadkowym, ale ciągle coś komuś przeszkadza. Nie brakuje ofert kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, ale nie ma Dni Rydułtów, nie ma topowych zespołów i tylko – cytując z Facebooka: „Klika Machnika nas zanudza”.

Czy radni poważnie przeanalizowali i mają koncepcję, jak przyciągnąć inwestorów po zakończeniu wydobywania w kopalni? Jak zatrzymać młodzież? Jak reagować na malejącą liczbę mieszkańców?

My, członkowie TMR-u, staramy się realizować nasze statutowe zobowiązania. 30 września zespół występował w Dzimierzu, 1 października w Villi odbyła się muzyczna biesiada z rodzinami, a na 15 października zaplanowaliśmy wycieczkę do Starej Kuźni i Mosznej (odwołaną z powodu braku kompletu zgłoszeń). W siedzibie TMR-u co tydzień odbywa się joga. Miało tam również miejsce podsumowanie kolejnego spaceru po mieście. 8 października „Klika Machnika” wzięła udział w nagraniu kolejnego odcinka programu „A kto nam zabroni” (edycja z 20 października) w TVP3. Pracujemy też nad kolejnym numerem gazety.

Czy to mało?

H. Machnik

**Składamy najserdeczniejsze
życzenia urodzinowe
październikowym solenizantom!!!
A są to:**

**Adam Kała, Kornelia Newy,
Danuta Kaluża, Dominika Urbanek,
Stefania Stebel- Swoboda,
Karol Klimanek, Krystyna Żurczak,
Łukasz Majer, Jan Machnik**

Zmieniamy ciepło na dobre

Wszyscy chcemy, by ciepło, z którego korzystamy, pozytywnie wpływało na jakość powietrza w miastach i zasoby naszej planety. Przedsiębiorstwa ciepłownicze inwestują w transformację, tak by do 2050 roku całe dostarczane ciepło było bezemisyjne. Zanim zmieni się technologia, warto już teraz zmienić nawyki i sposób, w jaki ogrzewamy swoje domy. Zadbajmy o nasz komfort, wpuszczając do mieszkania ciepło, które dotychczas się marnowało. Ograniczmy też temperaturę do 20 stopni korzystnych dla zdrowia.

Pobierz poradnik i przekonaj się, jakie to proste.

www.20stopni.pl

**Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
Rydułtowy, ul. Tetmajera 150
tel. 32 72 94 068, 32 72 94 933**

**Poradnie lekarskie prowadzone w ramach
podpisanych kontraktów z NFZ**

Lekarza POZ, Ginekologiczno-położnicza, Dermatologiczna,
Okulistyczna, Laryngologiczna, Leczenia bólu, Neurologiczna,
Urazowo-ortopedyczna, Leczenia uzależnień,
Medycyny paliatywnej, Hospicjum domowe

**Poradnie lekarskie prowadzone w ramach
usług komercyjnych (odpłatnych)**
Alergologiczna dla dzieci, Medycyny pracy

Stara Palmiarnia Mimoza w Rybniku to miejsce z historią.

Dawniej znana jako kultowa Mimoza, dziś wraca w nowej odsłonie.

Serwujemy smaczne dania, desery, napoje w otoczeniu zieleni i niepowtarzalnej atmosfery. Oferujemy organizację imprez okolicznościowych z możliwością noclegu. Łączymy tradycję z nowoczesnością.

Każde wydarzenie z nami nabiera niepowtarzalnego charakteru.

**Kontakt: 32 321 00 77
www.starapalmiarnia.pl**

**Gabinety Specjalistyczne
na ul. Strzelców Bytomskich 9
w Rydułtowach**

służą pomocą tel. +48 691 101 688

Wizyty prywatne:
Chirurgia, Dermatologia
Urologia, Reumatologia
USG, Doppler, Radiologia
Kosmetologia
Trychologia, Podologia
Poradnia dietetyczna DIETIKON

Wydawca: Towarzystwo Miłośników Rydułtów, Rydułtowy, ul. Plebiscytowa 47, tel. +48 515 828 453; Kolegium Redakcyjne (tel. +48 514 430 689, +48 510 791 300); Red. Nacz. Joanna Rusok, Z-ca Red. Nacz. M. Stebel, Sekretarz: W. E. Jankowska, członkowie: H. Machnik, S. Brzęczek, J. Majer, J. Oleś, A. Kołodziej, Ł. Majer, E. Wierzbińska-Kłoska, e-mail: kluka.tmr@interia.pl; nasza strona: www.tmrzydultowy.pl; Redaktor wydania: Joanna Rusok, komputerowy skład gazety: M. Połomski
Zdjęcia na zlecenie TMR wykonują: FOTO BARON Rydułtowy, FOTO SYCHA Rydułtowy,
fotoreporterzy: Bernadeta Ośliżły, Damian Bizoń, Roman Gunia, Monika Marszolik, Kamil Fangor Druk gazety: MZ Druk Radlin